

ע"פ 4679/14 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 4679/14

לפני: כבוד השופט י' דנציגר
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט ע' פוגלמן

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי נצרת מיום
5.05.2014 בת"פ 39753-10-13 שניתן על ידי כבוד
השופט ס' דבור

תאריך הישיבה: כ' בחשון תשע"ה (13.11.14)

בשם המערער: עו"ד מורן נירשברג-דרורי

בשם המשיבה: עו"ד עידית פרג'ון

פסק-דין

השופט י' דנציגר:

עמוד 1

ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת (השופט ס' דבור) בת"פ 39753-10-13 מיום 24.3.2014 ועל גזר הדין מיום 5.5.2014. המערער הורשע בעבירות של סחיטה באיומים, כליאת שווא וסחיטה בכוח ונדון לעונש עיקרי של 28 חודשי מאסר בפועל, ארבעה חודשים מהם כתוצאה מהפעלת מאסר מותנה מתיק קודם.

כתב האישום

1. נגד המערער הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של סחיטה באיומים לפי סעיף 428 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק) (ריבוי עבירות), כליאת שווא לפי סעיף 377 לחוק וסחיטה בכוח לפי סעיף 427(א) סיפא לחוק. על-פי עובדות כתב האישום, בין חודש דצמבר 2012 ליום 13.10.2013, נהגה אמו של המערער (להלן: האם או המתלוננת) להגיע אל ביתו במטרה לספק לו דברי אוכל ולדאוג לצרכיו, בתדירות של אחת ליומיים. במהלך ביקוריה אצלו דרש ממנה המערער סכומי כסף לצורך רכישת תרופות, ולנוכח סירובה נעל המערער את דלת ביתו ומנע ממנה לצאת את הבית עד שנענתה לדרישתו ונתנה לו סכומי כסף משתנים, שנעו לרוב בין 30 ל-100 ש"ח. מעשים אלו בוצעו תוך הטלת מורא על המתלוננת, לרבות צעקות, קללות וכן קריאות שקרא המערער מחלון ביתו כגון "אני אשבור לכם את הרגליים". כמו-כן, במהלך חודש ספטמבר 2013, עת עברו המערער ואמו ברחוב בסמוך לבית מרקחת, דרש המערער מאמו שתיכנס לרופא כדי לקבל עבורו מרשם לתרופה אותה הוא צורך; משזו סירבה, אחז בחוזקה בידה ושב על דרישתו. מחששה פן יאונה לה רע, נכנסה האם לבית המרקחת וביקשה מהרופא התורן מרשם. הרופא סרב להיענות למבוקשה והיא יצאה אל המערער וסיפרה לו על כך. מששמע זאת, החל המערער להשתולל ולצעוק עד שאילץ את אמו לברוח מהמקום.

2. המערער כפר במיוחס לו וטען כי אמנם אמו נהגה להגיע לביתו ולסייע לו אך מעולם לא דרש ממנה כספים, לא הטיל עליה מורא ולא מנע ממנה לצאת את דירתו.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

3. לאחר שנשמעו הראיות, הורשע המערער בעבירות שיוחסו לו. בית המשפט המחוזי העדיף את אמרות החוץ של האם, שהוכרזה כעדה עוינת, על פני עדותה בבית המשפט בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות). נקבע כי נסיבות מתן האמרות במשטרה, אשר נגבו בשפה הרוסית השגורה בפיה של האם, המצב הנפשי בו היתה שרויה עת מסרה הודעותיה, התנהגותה בבית המשפט ורצונה הבולט לעזור לבנה ולחלצו מ"הבוץ הפלילי" שאליו נקלע ויתר הראיות שהובאו במשפט - כל אלה תומכים במסקנה כי תוכן הודעותיה במשטרה הוא שמשקף את המציאות לאשורה. בית המשפט התייחס בהקשר זה גם לגרסתו של המערער, אשר לא התכחש לחלק מהעובדות שהועלו על-ידי האם, כגון הגעתה מספר רב של פעמים לדירתו על מנת לסייע לו בהספקת דברי מזון, לבוש, כלכלה וכסף, התמכרותו לתרופת "סינופד" שהביאה אותו למצב של צורך תמידי ויומיומי לרוכשה, התרחשותו של האירוע ליד בית מרקחת (או קופת חולים) כאשר אחז בידה של אמו על מנת שתרכוש עבורו מרשם לתרופה המדוברת, קבלת כספים מהאם מספר רב של פעמים. נקבע כי כל אלה יחד מלמדים על אמיתות תוכן

ההודעות של האם במשטרה. למעשה, אף במהלך עדותה לא התכחשה האם באופן גורף לתוכן הודעותיה אלא רק ניסתה למזער את חלקו של המערער מתוך אהבה לבנה. בית המשפט התרשם כי מדובר באם אכפתית ומסורה, אשר לא יעלה על הדעת כי תעליל עלילת שווא על בנה.

4. בית המשפט מצא חיזוק להודעות החוץ של האם, היונק ממגוון מקורות, כגון עדותה של העובדת הסוציאלית ערד כהן (להלן: כהן). זו ציינה כי האם פנתה אליה מספר רב של פעמים ובכל פעם הזילה דמעות וביקשה לעזור לבנה. היא תיארה כי האם ניסתה להביא את המערער לגמילה ובמקביל הפגינה פחד מפניו. האם ציינה לפני כהן כי עת היתה מגיעה לבקר הוא היה צועק מהחלון "אני אשבור לכם את הרגליים" וכי היתה נותנת לו כסף מחשש שלא יאפשר לה לצאת את הבית אם לא תעשה זאת. גם גרסתו התמוהה של המערער, אשר לא שלל חלק מהדברים שמסרה אמו, שימשה חיזוק להודעותיה. בית המשפט התרשם כי התמונה שתיארה האם במשטרה משתלבת היטב עם יתר התיאורים הקיימים בתיק החקירה. תיאוריה מאופיינים במידתיות, בהיגיון, ברצף פנימי וללא כל נתק או סתירה שיש בכוחם לפגום בהגיונם הפנימי. בנוסף הם משתלבים היטב עם יתר הראיות עד ליצירת פאזל שלם שבכוחו להמחיש את שרשרת ההתרחשויות כפי שאירעה בפועל, כך בית המשפט המחוזי.

5. לאחר מכן דן בית המשפט בכל עבירה באופן פרטני. לגבי העבירה של כליאת שווא; בית המשפט ציין שהאם תיארה בהודעותיה במשטרה כי המערער היה סוגר את דלת דירתו עם מפתח ומונע ממנה לצאת את הדירה. רק מששילמה את סכום הכסף שביקש, איפשר לה לעזוב. האם ציינה כי מדובר היה בהתרחשות קבועה וכי היה מחזיק אותה בתוך הדירה כ-15 דקות, שאחריהן לא היתה מסוגלת לסרב לדרישתו מחמת פחדה ממנו. גם בעדותה לא הכחישה את האפשרות כי המערער כלא אותה בתוך הדירה עד שהיתה מקיימת את דרישתו לתת לו כסף, אך בלט ניסיונה לעדן את התנהגותו האלימה ואת תדירות מעשיו. בית המשפט הבהיר כי האם פעלה מתוך דאגה לשלומה של בנה, למרות החשש והפחד שקיננו בה, ולכן הגיעה פעם אחר פעם לדירתו, על רקע מצבו ומחלתו. נקבע כי אין בכך שהיה לה מפתח כדי לאיין את יסודות העבירה, שכן המערער נהג לעמוד ליד דלת הכניסה ולנטרל את אפשרות פתיחת הדלת באמצעות המפתח. בית המשפט השתכנע כי טענת המערער כי האם היתה נותנת לו כסף מרצונה וללא כל הפעלת לחץ מצדו, נשענת על כרעי תרנגולת, אין לה על מה לסמוך וניכר היה כי אמו נקרעה בין רצונה לסייע לו לבין אמירת אמת ביחס למעשים שבוצעו כלפיה. נמצא אפוא כי המערער שלל את חופש התנועה של האם או החזיקה בתנאים השוללים ממנה את חופש התנועה וזאת בתדירות גבוהה, ובכך ביצע המערער עבירה של כליאת שווא מספר רב של פעמים.

עוד נקבע כי גם העבירה של סחיטה באיומים הוכחה מעל לכל ספק סביר; בית המשפט התרשם כי המערער יצר בהתנהגותו ובהתבטאויותיו נסיבות שיש בהן להטיל פחד ואימה על אמו על רקע רצונו להוציא ממנה כספים. אותה המסקנה מתקבלת גם לפי המבחן המשולש של תוכן הדברים, זהות הצדדים ומטרת האמירה - שאותו הציעה ההגנה. המערער התנהג באופן שהקרין בוטות וזרע פחד בלב האם, במטרה להביאה למסור לידי כספים. מסקנה זו זוכה לחיזוק בעדותה של כהן, שציינה כי האם ביטאה לפניו את הפחד שלה מהמערער וציינה את צעקותיה מהחלון ואיומיו כלפיה. בית המשפט דחה את טענת ההגנה כי האם פנתה למשטרה בתלונת שווא עקב רצונה לדחוק במערער להיגמל לאחר שהגיעה למסקנה כי זו הדרך היחידה לגרום לו לעלות על דרך הישר. בית המשפט שב והדגיש בפסק הדין כי ניכר שמדובר באם אכפתית שביקשה לגונן על בנה. האם הבהירה בעדותה, במענה לשאלת הסנגורית, כי לא "ניפחה" את דבריה ועם זאת היא רוצה שבנה יקבל טיפול. ואכן, הראיות מלמדות כי האם רצתה לשלב את בנה בהליך טיפולי ובה-

בעת מסרה דברי אמת במשטרה. אין מניעה כי "אמיתות" אלה יתקיימו במקביל.

אשר לעבירה של סחיטה בכוח; בית המשפט התייחס לכך שהאם לא הזכירה את האירוע שהתרחש ליד בית המרקחת בהודעתה הראשונה במשטרה, אך קבע כי אין בכך כדי לפגוע במהימנותה או באמינות תיאוריה. המערער בעצמו לא התכחש לקיומו של האירוע ולעובדה כי אחז את אמו בידה או במרפקה. משכך הסיק בית המשפט כי האירוע אכן התרחש, מסקנה המתיישבת עם מכלול הראיות ורצף ההשתלשלות שהוכח. עוד נקבע כי טענת המערער בעדותו כי אצבעות ידיו היו שבורות ולכן נאלץ לגשת עם אמו לרופא לקבלת טיפול היא חסרת בסיס, כבושה ללא הסבר הגיוני ונועדה לתרץ את התנהגותו. המערער אחז בידה של אמו ודרש ממנה להיכנס אל הרופא כדי להשיג עבורו תרופה. בפחדה ממנו עשתה כן אך ללא הצלחה. העובדה שבסופו של יום הרופא סרב להיענות לבקשתה אינה פוגמת ביסודות העבירה המיוחסת. האם עשתה את כל אשר דרש ממנה המערער אך גורם חיצוני שאינו מצוי בשליטתה הביא לכך שהמרשם או התרופה לא התקבלו.

6. בית המשפט המחוזי הרשיע אפוא את המערער בעבירות שיוחסו לו בכתב האישום, כאמור לעיל.

7. בגזר הדין קבע בית המשפט כי יש להתייחס לכלל ההתרחשות העובדתית שבכתב האישום כאל אירוע כולל אחד. בית המשפט עמד על הערכים החברתיים שנפגעו כתוצאה ממעשי המערער, ובכלל זה תחושת הביטחון, שלמות הגוף והרווחה של הציבור בכלל ושל בני משפחה והורים מבוגרים בפרט. מדובר בפגיעה משמעותית בהתחשב בנסיבות הספציפיות של הקרבה בין המערער למתלוננת, סוג הקשר ביניהם ומספר ותדירות קרות האירועים של סחיטה באיומים וכליאת שווא, הכול כנלמד מהכרעת הדין. בית המשפט התייחס למדיניות הענישה הנוהגת ולפסיקה שאליה הפנו הצדדים וקבע כי קשת העונשים בעבירות הנדונות היא רחבה. לעניין נסיבות ביצוע העבירות, נקבע כי "חלקו של המערער בביצוע העבירות הינו מלא" והוא לא היסס לרגע לבצע את העבירות נגד אמו המבוגרת. העבירות בוצעו על פני תקופה ארוכה ובתדירות גבוהה כאשר הנזק הנפשי שגרם לאמו הוא חמור. באשר לנסיבות אשר הביאו לביצוע העבירות, הרקע לכך היה התמכרותו לתרופה אותה הוא צורך. עוד יוחס משקל מידתי למצב הנפשי הרעוע בו היה שרוי המערער בעת ביצוע המעשים. על יסוד האמור, הועמד מתחם העונש ההולם על 18-30 חודשי מאסר בפועל בנוסף לעונש של מאסר על תנאי. בית המשפט הדגיש כי במקרים אחרים היה אולי מוצדק לקבוע מתחם מחמיר יותר אך על רקע מצבו הנפשי של המערער והעובדה כי בניגוד לחלק מפסקי הדין שהוצגו על-ידי המשיבה, לא יוחס לו כל מקרה של תקיפה או אלימות פיסית, יש לקבוע מתחם מקל יותר.

בתוך מתחם העונש, התייחס בית המשפט לכך שהעבירות בוצעו למרות שמעל ראש המערער ריחף מאסר מותנה. עוד צוין כי למערער עבר פלילי, בין היתר, בעבירות של היזק לרכוש במזיד, מעשה מגונה תוך שימוש בכוח או איומים, איומים, קבלת נכסים שהושגו בפשע, דרישה באיומים של רכוש והתפרצות לדירת מגורים. המערער אף היה נתון בעבר במאסרים מאחורי סורג ובורח. בהתחשב באמור, הטיל בית המשפט על המערער עונש של 24 חודשי מאסר בפועל, החל מיום מעצרו; 12 חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור אחת מהעבירות בהן הורשע או כל עבירת אלימות מסוג פשע במשך שלוש שנים מיום שחרורו ממאסר; ושישה חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור כל עבירת אלימות מסוג עוון במשך שלוש שנים מיום שחרורו ממאסר. נוסף לכך, הפעיל בית המשפט מאסר על תנאי בן שישה חודשים מתיק קודם, כך שארבעה חודשים יהיו במצטבר לעונש שהוטל והיתרה בחופף לו, כלומר על המערער הוטל עונש של 28

הטענות בערעור

8. המערער - באמצעות באת-כוחו, עו"ד מורן נירשברג דרורי - יוצא נגד הרשעתו ולחלופין נגד חומרת העונש שהוטל עליו. המערער עומד על כך שלא ביצע כלפי אמו עבירות של סחיטה באיומים, סחיטה בכוח וכליאת שווא. לטענתו, בית המשפט המחוזי שגה כשהעדיף את אמרות החוץ של האם על פני עדותה בבית המשפט. מסקנת בית המשפט כי האם מזערה את המיוחס למערער בשל רצונה לחלצו מהתסבוכת אליה נקלע, לא הוכחה מעבר לאפשרות ההפוכה - לפיה האם העצימה בהודעותיה את הדברים מתוך הבנה כי רק אם המערער ייעצר, יקבל טיפול בהתמכרותו.

9. המערער טוען כי בהכרעת הדין לא ניתן ביטוי לכך שבהודעותיה במשטרה, לא פירטה המתלוננת מה גרם לה לחשוש מפני המערער. למעט אירוע חד פעמי בו צעק מהחלון, לא ציינה כל איום ישיר או מפורש כלפיה או כל התנהגות מאיימת שיש בה להצביע כי סחט ממנה כספים בכוח או באיומים. המערער מדגיש כי מדובר בתקופה בת כעשרה חודשים במהלכה נהגה האם להגיע לביתו כמעט מדי יום, ולמרות זאת לא היה ביכולתה לשחזר אירועים קונקרטיים פרט לאירוע שמחוץ לבית המרקחת. גם בעדותה בבית המשפט עולה באופן ברור כי חששה מהמערער הוא חשש סובייקטיבי שלא נבע מהתנהגותו כלפיה אלא מתוך סברה ערטילאית ובלתי מבוססת לאור מחלת הנפש ממנה סבל. לדברי המערער, בהתנהגותו לא היה דבר שהיה בו כדי לגרום לאמו לחשוש מפניו.

10. באשר לאירוע בבית המרקחת, טוען המערער כי האם חזרה למעשה על מה שסיפרה במשטרה וציינה כי המערער ביקש שתקנה לו את התרופה ו"לקח אותה ביד". האם השיבה בשלילה לשאלה אם הפעיל כוח או משך חזק בידה. בסוגיה זו סבור המערער כי כלל לא היה פער בין גרסת האם במשטרה לבין זו בבית המשפט.

11. המערער מוסיף וטוען כי בינו לבין אמו שוררת מערכת יחסים קרובה. האם היא דמות דומיננטית מאד בחייו, מגיעה לביתו לפי שיקול דעתה, מחזיקה במפתח לדירתו ומעורבותה הביאה לא פעם לחיכוכים ביניהם. לאם היתה נתונה כל העת הברירה שלא להגיע לביתו. בית המשפט התעלם מכך שהאם אישרה בעדותה כי נהגה במשך שנים לסייע למערער כלכלית ואף רכשה עבורו את הסינופד מיוזמתה ונתנה לו כספים מיוזמתה, כפי שגם העידה בת זוגו של המערער. האם אף העידה כי המערער השיב לה סכום של 1500 ש"ח. נתונים אלה אינם מתיישבים עם מערכת יחסים של סוחט ונסחט, כך הטענה. לאם היתה שליטה על האירועים ויכולת ממשית להימנע מהם.

12. המערער גורס כי המניע להגשת התלונה מצד האם נעוץ ברצונה לגרום לו - באמצעות מעצרו - לקבל טיפול. מוטיבציה זו ניכרת הן בהודעותיה במשטרה, הן בעדותה בבית המשפט. הובהר כי ההגנה לא טענה שהודעותיה של האם שקריות או מהוות עלילת שווא, ואולם מצוקתה על כי לא עלה בידה לסייע למערער, צריכה לעורר לכל הפחות ספק סביר באשר לעוצמת האירועים שתוארו.

13. לגבי העובדת הסוציאלית כהן; נטען כי הודעתה במשטרה שונה בתכלית מגיליון הטיפול שרשמה לאחר שנחשפה למידע במהלך גביית הודעתה. לפי הטענה, בהודעתה במשטרה מסרה כהן כי לא שמעה מהמתלוננת שהמערער פגע בה אי פעם, לא הבינה מה תוכן הדברים שצעק המערער מהחלון ולא שמעה ממנה כי המערער לא נתן לה לצאת מהבית משום שלא נתנה לו כסף. זאת בעוד שבגיליון ציינה, בין היתר, את תוכן הדברים שלכאורה צעק המערער והוסיפה כי המתלוננת סיפרה כי סחט ממנה כספים ושהיא מפחדת שאם לא תיתן לו הכסף לא יאפשר לה לצאת מהבית. עוד נטען כי עדותה של כהן היא עדות מפי השמועה, שכן לא היתה עדה לאירועים אלא רק שמעה מהמתלוננת חלק קטן מהם.

14. המערער לעומת זאת מסר שתי הודעות במשטרה, סדורות וזהות לעדותו בבית המשפט. הוא שיתף פעולה ודיבר בבית המשפט בצורה גלויה וכנה על הדברים, באופן שמצביע על כך שניתן לתת בו אמון, ולא ניסה להשחיר את פניו. בית המשפט שגה אפוא בהתעלמותו מהאמור והתייחסותו רק לאותם חלקים התואמים את גרסתו. עוד מפנה המערער לעדותה של בת זוגו לשעבר, שהתגוררה עימו בחלק מהתקופה הרלוונטית. זו העידה כי מעולם לא נחשפה להתנהגות אלימה או תוקפנית מצדו ואישרה כי האם נהגה לסייע לו ברכישת תרופות ובמתן כספים מיוזמתה.

15. עוד נטען כי יסודות העבירות של סחיטה באיומים וסחיטה בכוח לא הוכחו. האם אישרה כי המערער מעולם לא איים עליה. אמירה סתמית לעבר חלון פתוח, ככל שנאמרה, אינה יכולה להוות איום בהקשר הנטען. גם אחיזתו של המערער בידה של אמו אינה עולה כדי איום או שימוש בכוח.

16. אשר לעונש, טוען המערער כי בית המשפט שגה בקביעת מתחם העונש ומכאן שהעונש שהוטל נוטה לחומרה באופן קיצוני. פסקי הדין שנסקרו בגזר הדין מתייחסים לנסיבות חמורות מאלה שבמקרה דנן. לטענת המערער, הרף התחתון של מתחם העונש ההולם בעניינו צריך לעמוד על מספר חודשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות. עוד נטען כי לא ניתן משקל ראוי לנסיבות הקשורות לביצוע העבירה ולנסיבות מקלות שאינן קשורות בביצוע העבירה - דוגמת הפגיעה שתיגרם למשפחה כתוצאה משליחתו למאסר, העובדה כי המערער נגמל מסמים וכי השיב לאמו מיוזמתו סכום של 1,500 ש"ח בהזדמנות הראשונה.

עמדת המשיבה

17. המשיבה - באמצעות באת-כוחה, עו"ד עידית פרג'ון - סבורה לאחר הערותינו ושאלותינו בדיון, כי ניתן להמיר את ההרשעה בעבירת הסחיטה בכוח להרשעה בעבירה של סחיטה באיומים, מבלי שתהא לכך השלכה על העונש. היא מאשרת כי לא היה דבר בהודעותיה או בעדותה של האם המלמד על שימוש בכוח מצד המערער.

18. מעבר לכך, טוענת המשיבה כי יש לדחות את הערעור, על שני חלקיו. היא נשענת על עיקר קביעותיו של בית המשפט המחוזי ומדגישה כי תיאוריה של האם בהודעות במשטרה הם מידתיים, הגיוניים ומתאפיינים ברצף פנימי. היא מפנה לעדותה של כהן על אודות הדברים ששמעה מהמתלוננת - לגבי עצם אמירתם; ולעדותו של המערער, שאישר חלקים מהנטען כלפיו - כחיזוק לדברי האם. ראיות אלה, כך המשיבה, מתכנסות לכדי פאזל שלם של האירועים מושא

כתב האישום. היא מטעימה כי אף על פי שהאם מזערה את התנהגותו של המערער בעדותה, היא בכל זאת ציינה כי לא "ניפחה" את הדברים.

19. לגבי העונש; טוענת המשיבה כי העונש סביר ומשקף כראוי את הפגיעה באם. מדובר בעבירות שחוזרות על עצמן, לאורך תקופה, במערכת יחסים בין בן לאמו. היא מזכירה כי למערער עבר פלילי הכולל עבירות מאותו הסוג, הוא נשא בעבר בעונש מאסר בפועל וחלק מהעבירות שביצע בעבר כוונו גם הן כלפי בני משפחתו. בנסיבות אלה, כך לפי גישת המשיבה, אין מקום להתערב בעונש שהוטל.

דין והכרעה

20. לאחר שעיינתי בכתב הערעור ושמעתי את טענות הצדדים בדיון, אני סבור כי יש לקבל את הערעור באופן חלקי: להמיר את הרשעתו של המערער בעבירה של סחיטה בכוח בעבירה של סחיטה באיומים ולזכותו מהעבירות של כליאת שווא. כפועל יוצא מכך יש להפחית בעונשו, הכל כמפורט להלן.

21. אפתח בעבירה של סחיטה בכוח; למקרא הראיות בתיק, התרשמתי כי אין בסיס להרשעה בעבירה זו. כפי שאישרה באת-כוח המשיבה בדיון, אין בנמצא התבטאות מצד האם המלמדת על כך שבתקריט שאירעה בסמוך לבית המרקחת (יצוין כי לא התברר עד תום אם מדובר בקופת חולים או בית מרקחת, כנטען בכתב האישום, אך הצדדים לא העלו כל טענה בעניין זה), תפס או אחז המערער בידה "בחוזקה" כמיוחס לו בכתב האישום, לא בהודעותיה במשטרה ולא בעדותה. בנסיבות אלה אין מקום להרשיעו בעבירה זו ותחת זאת יש להרשיעו בעבירה נוספת של סחיטה באיומים לפי סעיף 428 סיפא לחוק. לכך הסכימה כאמור באת-כוח המשיבה, תוך שטענה כי לא צריכה להיות לכך השלכה על העונש שהוטל. ואכן, אין שוני בעונשים שנקבעו בצידן של עבירות אלה – תשע שנות מאסר, ככל שהביא השימוש בכוח או באיומים לידי עשיית המעשה (ראו סעיפים 427-428 לחוק).

22. אשר לעבירות של סחיטה באיומים; לא מצאתי מקום להתערב בהקשר זה. מקובלת עלי מסקנתו של בית המשפט המחוזי כי יש להעדיף את הודעותיה של האם במשטרה על פני עדותה בבית המשפט. הרושם המתקבל ממכלול הראיות הוא כי האם לא העצימה או הקצינה את אופי האירועים בהודעותיה במשטרה, אלא כעבור זמן, במהלך עדותה בבית המשפט, ביקשה "לעדן" את התנהגותו של המערער, בניסיון לחלצו מ"הבוץ הפלילי" שאליו נקלע, כפי שכינה זאת בית המשפט המחוזי. למעשה, האם לא התכחשה בצורה גורפת לתוכן הודעותיה במשטרה ובשלב מסוים עמדה בעדותה על כך שלא "ניפחה" דבר. התרשמתי היא מאם הנקרעת בין רצונה המובן לסייע ולהיטיב עם בנה, המכור לתרופה, לבין הצורך להציב גבולות להתנהגותו המאיימת והסחטנית כלפיה. העובדה שבין השניים שוררת מערכת יחסים קרובה, המאופיינת בביקורים תכופים מצד האם ובדאגה שוטפת לצרכיו, אף אם כוללת מתן כספים ותרופות מיוזמתה – אין בה, כשלעצמה, כדי לטעת ספק סביר באפשרות שהמערער "גלש" לתחום הפלילי בהתנהגותו כלפי אמו. דאגתה הניכרת של האם למערער שימשה לו ככל הנראה כר פורה לניצול וסחיטה, באופן המתיישב עם מערך יחסים של סוחט-נסחט, בניגוד לנטען על-ידי ההגנה.

חיזוק לדברי האם בכל הקשור בעבירות הסחיטה באיומים, הדרוש על-פי סעיף 10א(ד) לפקודת הראיות, מצוי בעיקר בדבריו של המערער עצמו. כפי שצוין בהכרעת הדין, המערער אישר בעדותו עובדות שונות שהועלו על-ידי אמו, ובכללן התמכרותו לתרופה "סינופד" שהביאה אותו למצב של צורך יומיומי לרוכשה (שלוש חפיסות ביום בתקופות מסוימות). זאת ועוד, המערער לא שלל בעדותו אפשרות לפיה צעק מהחלון כי "ישבור לכולם את הרגליים" אך טען כי יתכן שדבריו הופנו לחתולים, מבלי שפורט ההקשר שבו יצאה לחלל האוויר אמירה משונה שכזו. עוד אישר המערער כי בסמוך לקופת החולים תפס בידה של אמו בבקשה שתסייע לו בקבלת מרשם לתרופה והיא סירבה. הוא תירץ זאת בכך שאצבעות ידיו השבורות כאבו, אך זאת ללא כל תימוכין. חיזוק נוסף להתנהגות מאיימת ואלימה מצד המערער בסביבת אמו ניתן למצוא גם בנ/2, מכתב שרשמה העובדת הסוציאלית כהן, הממוען לפסיכיאטר המחוזי. מהמכתב עולה כי בביקור שערכה בביתו, מלווה באם, החל המערער להאשים את אמו ולנהוג באלימות עד שנאלצו השתיים "לצאת במהרה מהבית". יובהר כי מסמך זה אינו בגדר עדות מפי השמועה והוא נרשם בטרם נחשפה כהן למידע שמסרה האם במשטרה.

23. לעבירות של כליאת שווא, לעומת זאת, אין חיזוק בחומר הראיות. המערער הכחיש באופן עקבי כי מנע מאמו לצאת את דירתו ואין בהתבטאויותיו השונות - במשטרה או בבית המשפט - משום חיזוק להתרחשות זו. אשר להודעתה של כהן במשטרה (נ/1), לא אכנס לשאלה המתעוררת מכך שמדובר בעדות שמועה, שכן ממילא אין בה כל חיזוק למעשי הכליאה. במענה לשאלת החוקר אם שמעה מהאם כי המערער לא נותן לה לצאת את ביתו מאחר שהיא לא נותנת לו כסף, השיבה כהן: "לא שמעתי את זה". גם גיליון הטיפול שרשמה כהן באותו היום (נ/3), לאחר שנגבתה הודעתה הנ"ל, אינו יכול לחזק את הנטען. אמנם בגיליון צוין כי האם מסרה שהיא פוחדת כי אם לא תיתן למערער הכסף, לא ייתן לה לצאת מהבית; ואולם מעדותה של כהן עולה כי גיליון זה נערך על-ידיה בדיעבד, לאחר שנגבתה הודעתה במשטרה והיא נחשפה לתלונות האם. בנסיבות אלה לגיליון זה יש משקל נמוך ביותר, אם בכלל.

בפסיקה קיימות גישות שונות בשאלה אם ניתן "לפרוש" חיזוק הנוגע רק לפרט אישום אחד, על פני יתר האישומים או העבירות המעוגנים באמרת החוץ [ראו למשל: ע"פ 4209/04 פלישטייב נ' מדינת ישראל (19.11.1995)]; ע"פ 9468/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה כ (24.6.2009); ע"פ 6147/92 מדינת ישראל נ' כהן, פ"ד מח(1) 62, 73 (1993)]. על-פי אחת הגישות, ניתן לעשות כאמור ובלבד שקיימת בין העבירות זיקה פנימית, קירבה עניינית או כאשר העבירות מהוות פרשה עובדתית אחת [ע"פ 2949/99 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(1) 636, 646-647 (2001); ע"פ 241/87 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד מב(1) 743, 767 (1988)]. במקרה הנוכחי סבורני כי החיזוק שנמצא למעשי הסחיטה באיומים אינו יכול לפרוש עצמו גם על מעשי כליאת השווא. הגם שקיימת זיקה בין המעשים במובן זה שמעשה הכליאה נועד על-פי הנטען לאפשר את סחיטת האם באיומים, דומני כי עדיין מדובר במעשה נבדל ומסוים במערך ההתרחשות הכולל - מעשה המגבש עבירה שונה באופייה מזו של סחיטה באיומים - ולפיכך מחייב הוא חיזוק נפרד. חיזוק כאמור אינו בנמצא. אזכיר כי מדובר בתוספת "חובה" לאמרת החוץ הקבועה בחוק, אפילו זכתה האמרה למלוא האמון ומלוא המשקל. לפיכך לא ניתן לייסד את הרשעת המערער בעבירות אלה על אמרות החוץ של האם ויש לזכותו מהן.

24. נוכח האמור, מתחייבת לטעמי הקלה בעונש שהוטל על המערער, זאת מבלי להפחית מחומרת מעשיו. המעשים בוצעו לאורך זמן, במסגרת יחסים משפחתית וקרובה, בין אם לבנה, נסיבה המשווה להם נופך נוסף של חומרה. גם העובדה שלמערער הרשעות קודמות בעבירות אלימות, לרבות עבירת אלימות כלפי בן משפחה, ואף נשא בעבר בעונשי

מאסר - היא נסיבה שיש לזקוף לחובתו. ואולם ראוי לציין במקביל כי המעשים בכל זאת אינם ניצבים ברף העליון של החומרה ובאו לידי ביטוי באיומים מילוליים בלבד, גם הם אינם מהקשים ביותר שניתן להשמיע. על כל פנים, זיכוי מהעבירות של כליאת שווא מחייבנו בנסיבות העניין להקל בעונשו. על כן, אציע לחברי לקצר את עונש המאסר בפועל ולהעמידו על 18 חודשים (במקום 24 חודשים), שאליהם יתווספו ארבעה חודשי המאסר כתוצאה מהפעלת מאסר מותנה מתיק קודם, כך שבסך הכל יישא המערער בעונש מאסר בפועל בן 22 חודשים. יתר רכיבי העונש יוותרו על כנם.

סוף דבר, אציע לחברי לקבל את הערעור באופן חלקי, כמפורט מעלה.

שׁוֹפֵט

השופט ע' פוגלמן:

קראתי את חוות דעתו של חברי השופט י' דנציגר ואני מצטרף אליה בכל שאמור בעבירות של סחיטה באיומים וסחיטה בכוח. דעתי שונה בכל שאמור בעבירה של כליאת שווא. חברי מצא לזכות את המערער מעבירת זו שבה הורשע בבית המשפט המחוזי, מן הטעם שלא נמצא בנקודה זו דבר לחיזוק אמרת החוץ של אמו שהועדפה על פני עדותה במשפט מכוח סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971. להשקפתי, החיזוק שמצא חברי לעבירת הסחיטה באיומים - דברי המערער בעדותו - כוחו יפה גם לחיזוק לעניין האישום בעבירת כליאת השווא. זאת, גם לפי הגישה המחמירה מבין הגישות הנוהגות בפסיקתנו, כאמור בפסקה 23 לחוות דעתו של חברי.

בעדותו נדרש המערער לנקודות עיקריות בדברי האם. כמתואר על ידי חברי, המערער לא כפר בטענות שונות שהשמיעה האם, ובכלל זאת התמכרותו לתרופה; הקריאות מחלון הבית; והאירוע שהתרחש בסמוך לבית המרקחת או לקופת החולים. בכך סיפק המערער חיזוק לעבירת הסחיטה באיומים, ולדעתי, נכון שנאמר כך גם ביחס לעבירת כליאת השווא. בין שתי העבירות האמורות מכנה משותף: מקור שתייהן בניסיונות המערער לסחוט כספים מאמו כדי לממש את התמכרותו ולרכוש בהם תרופות. אף שיסודות העבירות שונים, הזיקה הפנימית ביניהן ברורה: העבירות מהוות חלק מאותה פרשה ומאותה מסכת עובדתית שהתרחשה, לפי דברי האם באמרתה שהועדפו במשפט, בסמיכות זמנים, ובמרכזן מטרה אחת - השגת הכספים. בנסיבות אלו, סבורני כי יש בחיזוק הראייתי לעבירה האחת כדי להרשיע את המערער גם בעבירה האחרת. על כן, לו דעתי הייתה נשמעת, ההרשעה בעבירה של כליאת שווא הייתה נותרת בעינה כמו גם העונש שגזרה הערכאה הדיונית.

שׁוֹפֵט

השופט נ' הנדל:

מסכים אני לחוות דעתו של חברי השופט י' דנציגר, פרט למחלוקת שנפלה בין חבריי. בעניין זה דעתי כדעתו של חברי השופט ע' פוגלמן.

אינני סבור כי יש לזכות את המערער מעבירת כליאת שווא של אמו מהטעם שההרשעה מבוססת על אמרת חוץ לפי סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, ולא נמצאה לידה ראיית חיזוק כנדרש. ראשית, המחלוקת בין חבריי בעניין זה היא בעיקר יישומית. לאמור: מוסכם בין חבריי שלעיתים די בחיזוק הנוגע לאישום אחד כדי לבסס הרשעה באישום אחר (זו "הדעה המקובלת" בפסיקה - ראו ע"פ 2949/99 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(1) 636, 646-647 (2001)). אולם זאת רק כאשר קיימת בין העבירות זיקה פנימית או קרבה עניינית, או שמתקיימת פרשה עובדה אחת. בענייננו, כליאת השווא של האם כפי שהיא תיארה אותה - קשורה בקשר ישיר וברור לעבירת הסחיטה. למעשה, העבירה הראשונה - שהתבצעה במשך תקופה קצרה - שימשה כלי לביצוע העבירה השנייה. אכן הוכח כלשון כתב האישום ש"נעל הנאשם את דלת ביתו ומנע ממנה לצאת עד שנענתה לדרישתו ונתנה לו סכומי כסף משתנים...".

מעבר לכך, האם העידה בבית המשפט על עבירת כליאת השווא שביצע בנה. אמנם היא צמצמה את מספר המקרים שעבירה זו בוצעה כלפיה לעומת גרסתה במשטרה, אך עדות ישירה בפני בית המשפט על ביצוע העבירה - נמסרה יותר מפעם אחת. יובהר בהקשר זה כי אף הסניגור בסיכומיו בבית המשפט המחוזי הסכים לכך. מצב דברים זה מוציא את האמרה המפלילה מהמעגל הטהור של סעיף 10א. יתירה מכך: הסנגור לא טען באף שלב להעדר חיזוק כנדרש לגבי העבירה של כליאת שווא, אלא טען כנגד עוצמת ראיית החיזוק. לשיטתו, נדרשת עוצמה גבוהה לנוכח המשקל הנמוך אשר יש להעניק לעדות האם. אף גישה זו נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי ועל ידי חברי. כאמור, עמדה זו משקפת את הפלוגתות האפשריות שעולות מהחומר.

סוף דבר, דעתי היא כי יש לדחות את הערעור על ההרשעה ועל גזר הדין, למעט השינוי מהעבירה של סחיטה בכוח לעבירה נוספת של סחיטה באיומים לפי סעיף 428 סיפא לחוק, בהתאם להסכמת בא כוח המדינה במהלך הדיון.

ש ו פ ט

בהתאם להסכמת המדינה, תומר הרשעת המערער בעבירה של סחיטה בכוח לפי סעיף 427 סיפא לחוק בעבירה של סחיטה באיומים לפי סעיף 428 סיפא לחוק. באשר להרשעה בעבירה של כליאת שווא ובאשר לעונש - הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ע' פוגלמן.

ניתן היום, כ"ג בכסלו התשע"ה (15.12.2014).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

